

Grön infrastruktur

SV

NATUR

- I de europeiska landskapen har livsmiljöer försvunnit och fragmenterats mer än någon annanstans. Detta är ett stort problem för den biologiska mångfalden.
- Även om viktiga naturområden numera har ett långtgående skydd inom ramen för Natura 2000 behöver arterna ändå kunna förflytta sig mellan dessa områden för att överleva på lång sikt.
- Grön infrastruktur kommer att göra det lättare att åter förbinda befintliga naturområden och förbättra den övergripande ekologiska kvalitén hos landskapet i allmänhet.
- Grön infrastruktur kommer också att bidra till att sunda ekosystem upprätthålls, så att dessa kan fortsätta förse samhället med värdefulla tjänster som ren luft och rent vatten.
- Att investera i grön infrastruktur är förnuftigt ur ett ekonomiskt perspektiv – att upprätthålla naturens egen kapacitet, till exempel genom att minska klimatförändringarnas negativa effekter, är betydligt mer kostnadseffektivt än att behöva ersätta dessa förlorade tjänster med mycket dyrare konstgjorda tekniska lösningar.
- Grön infrastruktur skapas bäst genom ett integrerat förhållningsätt till markförvaltning och noggrann strategisk fysisk planering.
- Alla markanvändare och politiska områden bör engageras tidigt i processen för utveckling av grön infrastruktur och ges en del av ansvaret för att resultat uppnås.
- Som en del av strategin för den biologiska mångfalden efter 2010 håller Europeiska kommissionen på att utveckla en strategi för grön infrastruktur för hela EU.

Floder är viktiga för den gröna infrastrukturen.

natur

Faktum 1: Europas landskap blir allt mer fragmenterade

Jämfört med andra regioner i världen är EU en relativt tätbefolkad kontinent, och mycket av marken utnyttjas. Därför är trycket hårt på många av de naturområden som finns kvar, och de riskerar att fragmenteras. Detta påverkar ekosystemens funktion, eftersom dessa behöver utrymme för att utvecklas och kunna leverera sina tjänster.

Sunda ekosystem är en del av vårt livsuppehållande system, och den biologiska mångfalden är grunden för ekosystemens hälsa och stabilitet. Ekosystem med många olika arter är sannolikt stabila i samband med skador eller förluster än ekosystem med färre tjänster.

Fragmenteringen av livsmiljöer orsakas av en rad olika faktorer förknippade med förändringar i markanvändningen, bland annat stadsutbredning, transportinfrastruktur och intensivare jordbruks- eller skogsbruksmetoder.

Ny statistik från Europeiska miljöbyrå visar hur markant denna utveckling är. Omkring 8 000 km² täcktes med betong under 1990-talet, motsvarande en ökning av de anlagda områdena med fem procent på bara tio år. Dessutom byggdes 15 000 km ny motorväg i EU mellan 1990 och 2003.

Faktum 2: Vilda djur och växter måste kunna finnas utanför skyddade områden

Nyckelområden – viktiga för sällsynta och hotade arter och livsmiljöer – är numera i stor utsträckning skyddade inom ramen för Natura 2000, där 26 000 områden ingår och som omfattar omkring 18 procent av EU:s territorium.

Men åtgärder behövs också inom övriga 82 procent av territoriet om vi ska kunna stoppa förlusten av biologisk mångfald i Europa. Anledningen är att vilda växter och djur måste kunna röra sig, flytta, sprida sig och utbyta populationer mellan skyddade områden för att säkra sin fortlevnad på lång sikt.

Stadsutbredning, intensiva jordbruks- eller skogsbruksmetoder och transportvägar är stora och ibland oöverstigliga hinder för arternas

rörelser. De gör också miljön i stort mer fientlig och otillgänglig för vilda djur och växter.

Grön infrastruktur kommer att göra det lättare att åter förbinda befintliga naturområden, till exempel genom spridningskorridorer för vilda djur och växter eller spridningsöar och ekobroar, och förbättra den övergripande ekologiska kvalitén hos landskapet i allmänhet så att det blir mer gynnsamt och genomträngligt för vilda djur och växter.

Faktum 3: Grön infrastruktur bidrar till att upprätthålla värdefulla ekosystemtjänster

Förlusten av naturområden har effekter som går mycket längre än till att sällsynta arter försvinner. Ekosystemen, som får sin kraft från den mångfald av liv som de innehåller, förser samhället med en rad värdefulla och ekonomiskt viktiga varor och tjänster, till exempel vattenrening, markgödning, lagring av koldioxid osv.

De har också en central roll i kampen mot klimatförändringarna genom att skydda oss från översvämningar och andra negativa effekter av omväxlande väderleksförhållanden. Intakta flodslättsområden spelar till exempel en viktig roll för att dämpa översvämningar genom att magasinera vatten och långsamt släppa tillbaka det i åar och floder. Skogarna fungerar som kolsänkor och förhindrar jorderosion. Våtmarkerna absorberar föroreningar och förbättrar kvalitén på vår vattenförsörjning.

Därför är det även ur ett ekonomiskt perspektiv förnuftigt att investera i grön infrastruktur. Att tvingas finna konstgjorda lösningar som ersättning för de tjänster som naturen erbjuder gratis är inte bara tekniskt utmanande utan också mycket kostsamt.

De övergripande målen för en europeisk grön infrastruktur är därför

- att upprätthålla den biologiska mångfalden i Europa, till exempel genom att se till att Natura 2000 förblir ekologiskt sammanhängande (jfr. artikel 10 i habitatdirektivet), och
- att bevara och återskapa värdefulla naturliga ekosystem på en bredare landskapsnivå så att de kan fortsätta att förse människan med värdefulla tjänster.

Att skapa utrymme för naturen att tillhandahålla värdefulla ekosystemtjänster.

Naturen i stadsnära områden är viktig för landskapets konnektivitet.

Faktum 4: Att skapa utrymme för naturen genom ett mer integrerat förhållningssätt till markanvändning

En europeisk grön infrastruktur kan skapas med hjälp av en rad olika metoder. De kan till exempel omfatta följande:

- Starkare **konnektivitet** mellan befintliga naturområden i syfte att motverka fragmentering och göra dem mer ekologiskt sammanhängande, till exempel genom att skydda häckar, obrukade zoner längs åkerkanterna och små vattendrag.
- Förbättring av **landskapets permeabilitet** för att underlätta artspridning, flytt och rörelser, till exempel genom markanvändning som är gynnsam för vilda djur och växter eller miljöstrategier inom jord- och skogsbruk som underlättar extensivt lantbruk.
- Kartläggning av **områden med flera funktioner**. Inom dessa områden främjas god markanvändning som gynnar sunda ekosystem med biologisk mångfald framför andra mer destruktiva metoder. Det kan till exempel handla om områden där jordbruk, skogsbruk, rekreation och bevarande av ekosystem samsas på samma yta. Sådana kombinationer, där alla gynnas eller som innebär små förluster och stora vinster, kan medföra flera fördelar inte bara för de som använder marken (jordbrukare, skogsbrukare, aktiva inom turistnäringen osv.), utan också för samhället i stort, genom att värdefulla ekosystemtjänster, som vattenrening eller jordförbättring, tillhandahålls och attraktiva "andningshål" skapas som människor kan njuta av.

Faktum 5: Fysisk planering underlättar utvecklingen av grön infrastruktur

Ett av de mest effektiva sätten att skapa grön infrastruktur är i praktiken att anta ett mer integrerat förhållningssätt till markförvaltning. Detta i sin tur åstadkoms bäst genom fysisk planering på strategisk nivå som gör det möjligt att inom ett stort geografiskt område (till exempel en region eller en kommun) undersöka fysisk växelverkan mellan olika typer av markanvändning. Strategisk planering är också ett sätt att sammanföra olika sektorer på, så att de tillsammans på ett öppet och integrerat sätt kan besluta om prioriteringarna för markanvändningen lokalt.

Genom fysisk planering kan nybyggnation av infrastruktur leda bort från känsliga områden och således minska risken för ytterligare fragmentering av livsmiljöer. Genom den fysiska planeringen kan man också kartlägga metoder för att åter förbinda befintliga naturområden, till exempel genom att uppmuntra projekt för återställande av livsmiljöer på strategiskt viktiga platser eller genom att integrera delar av den ekologiska konnektiviteten (till exempel ekodukter eller naturliga spridningsöar) i nya utvecklingsprogram.

Detta kan ingå i grön infrastruktur:

- Skyddade områden, till exempel områden inom Natura 2000;
- Sunda ekosystem och områden med höga naturvärden utanför skyddade områden, till exempel flodslättsområden, våtmarker, kustområden, naturskogar osv.;
- Inslag i naturlandskapet, till exempel små vattendrag, skogspartier och häckar som kan fungera som ekologiska korridorer eller spridningsöar för vilda djur och växter;
- Återställda livsmiljöer som har skapats med tanke på särskilda arter för att till exempel underlätta utbredning av ett skyddat område, utvidgning av födosöksområden, fortplantning eller vila för dessa arter, och bistå dem i flytt och spridning;
- Konstgjorda inslag som ekodukter eller ekobroar som är utformade för att underlätta för arterna att ta sig förbi oöverstigliga landskapshinder;
- Områden med flera funktioner, där markanvändning som bidrar till att upprätthålla eller återställa sunda ekosystem med biologisk mångfald gynnas framför annan verksamhet som inte är förenlig med målen för grön infrastruktur;
- Områden där åtgärder vidtas för att generellt förbättra landskapets ekologiska kvalitet och permeabilitet;
- Inslag i stadsmiljön, som till exempel gröna parker, gröna väggar och gröna tak som tjänar som värdar för biologisk mångfald och gör det möjligt för ekosystem att fungera och tillhandahålla sina tjänster genom att länka samman stadsområden, stadsnära områden och landsbygd;
- Områden för anpassning till och minskning av klimatförändringarna, till exempel våtmarker och skogar i flodslättsområden – för förebyggande av översvämningar, vattenmagasinering och absorbering av koldioxid, och som ger utrymme för arter att reagera på ändrade klimatförhållanden.

En ekobro byggs över en motorväg.

Mer information:

EU:s webbplats:

http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/index_en.htm

Nyhetsbrev för Natura 2000:

Utgåva 27, december 2009

http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/natura2000nl_en.htm

Arbetsgruppen:

«EC workshop: towards a green infrastructure for Europe», mars 2009

<http://www.green-infrastructure-europe.org/> och

http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/index_en.htm

Europeiska kommissionens riktlinjer

Riktlinjer för upprätthållande av landskapets konnektivitet av stor betydelse för vilda djur och växter (jfr artikel 3 i fågeldirektivet [79/409/EEG] och artikel 10 i habitatdirektivet [92/43/EEG], augusti 2007

http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/docs/adaptation_fragmentation_guidelines.pdf

Projekt finansierade genom Life

Publikation med inriktning på Life-projekt som gynnar grön infrastruktur.

<http://ec.europa.eu/environment/life>

Forskningsprojekt finansierade genom EU

EU COST projekt nr 341: Habitat fragmentation due to transportation infrastructure

<http://cordis.europa.eu/cost-transport/src/cost-341.htm>

© Europeiska unionen, 2010

Kopiering tillåten med angivande av källan.

Faktum 6: EU:s finansieringsorgan kan användas för att stödja utvecklingen av grön infrastruktur

EU:s olika finansieringsorgan kan användas för att bidra till att bygga upp grön infrastruktur. Inom ramen för regionala utvecklingsfonder och fonden för landsbygdsutveckling finns till exempel en lång rad verktyg som kan användas för att förbättra landskapets konnektivitet och återställa naturliga ekosystem i större landskap. De kan också användas till stöd för ekonomisk diversifiering av markanvändning och upprättande av områden för markanvändning med flera funktioner som bygger på att naturliga ekosystem upprätthålls.

L synnerhet kan miljöprogrammen inom jord- eller skogsbruket främja åtgärder för att göra produktionen extensiv, begränsa användningen av bekämpnings- eller gödningsmedel och uppmuntra metoder som är gynnsamma för vilda djur och växter och syftar till att återställa den biologiska mångfalden och ekosystemens funktion. De bidrar också till underhållet av sådana inslag i landskapet som är viktiga för konnektiviteten, till exempel häckar, obrukade åkerkanter, skogspartier eller vattendrag.

Projekt som förbättrar den praktiska konnektiviteten i livsmiljöerna för vilda djur och växter och gynnar rörligheten för arter mellan skyddade områden, som Natura 2000, kan samfinansieras inom ramen för EU:s Life-fond för biologisk mångfald. Genom Life-miljö finns också möjlighet att finansiera inslag av grön infrastruktur i städer och stadsnära områden, och att stödja projekt som upprättar förbindelser mellan skogsbeväddade områden. Dessutom kan projekt samfinansieras som främjar initiativ för integrerad planering som gynnar ekosystembaserade tillvägagångssätt för att ta itu med fragmentering och stödja markanvändning med flera syften.

Även den privata sektorn tillämpar numera kompensationsåtgärder för den biologiska mångfalden i samband med verksamheten som en del av sina program för företagens sociala ansvar. Om de utformas med ekologin i åtanke kan dessa åtgärder förbättra den biologiska mångfalden avsevärt i områden som är svårt utarmade med avseende på naturen.

Faktum 7: Utveckling av en EU-strategi för grön infrastruktur i hela Europa

Utvecklingen av en EU-strategi för grön infrastruktur har en framträdande plats i EU:s nya strategi för biologisk mångfald efter 2010. Det beror på att grön infrastruktur betraktas som ett av de viktigaste instrumenten för att hantera hot mot den biologiska mångfalden till följd av fragmentering av livsmiljöer, förändrad markanvändning och förlust av livsmiljöer.

Grön infrastruktur kommer att ha en avgörande roll för integreringen av biologisk mångfald i andra politikområden, till exempel jordbruk, skogsbruk, vatten, hav och fiske, regional- och sammanhållningspolitik, begränsning av och anpassning till klimatförändring, transport, energi och politik för markanvändning. Den är också ett viktigt instrument för befintliga direktiv, som ramdirektivet för vatten, ramdirektivet om havsmiljöpolitik, direktivet om miljökonsekvensbeskrivning och direktivet om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan.

Särskild uppmärksamhet kommer dessutom att ägnas åt en starkare integrering av aspekter beträffande grön infrastruktur i EU:s olika finansieringsprogram (till exempel struktur- och sammanhållningsfonderna, GJP, Life) under nuvarande och framtida perioder för budgetplanering med start 2013, och att göra Natura 2000 mer ekologiskt sammanhängande.

I mars 2010 satte EU:s ministerråd upp ett nytt **EU-mål för skydd av den biologiska mångfalden 2020**: "EU avser att sätta stopp för förlusten av biologisk mångfald och förstörelsen av ekosystemtjänster i EU senast 2020, i möjligaste mån återställa dem och samtidigt förstärka EU:s bidrag till avvärjandet av den globala förlusten av biologisk mångfald."

Publikationsbyrån

ISBN 978-92-79-16132-2

9 789279 161322

